

РЕЦЕНЗІЯ
на дисертацію ПЕТРИШИНОЇ ТЕТЯНИ ВОЛОДИМИРІВНИ
«Феномен сольного вокального виконавства
в українській хорovій духовній музиці доби класицизму»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво

Мистецтво доби класицизму в українській музичній культурі представлене творчим спадком цілого сузір'я видатних постатей – Максима Березовського, Дмитра Бортнянського, Артемія Веделя, Степана Дегтярьова. Творчість кожного з них позначена індивідуальним ставленням до розуміння головних завдань і загального процесу написання духовної музики, а сукупність досягнень, продовжуючи давні традиції церковного співу, складає потужне підґрунтя для формування основних тенденцій розвитку музичної культури ХІХ – ХХ століть.

Здавалося б, цей етап і персоналії композиторів вичерпно представлені у дослідженнях сьгоднішнього покоління українських музикознавців (Лідії Корній, Мстислава Юрченка, Тетяни Гусарчук, Ольги Шуміліної, Андрія Кутасевича та ін.), а хорова духовна музика знайшла численні інтерпретаційні втілення у репертуарі відомих хорових колективів України, очолюваних видатними диригентами сучасності (Національна заслужена академічна капела України «Думка» під орудою Героя України, народного артиста України, лауреата Національної премії України імені Т. Г. Шевченка Євгена Савчука, заслужена академічна капела України «Трембіта» під орудою народного артиста України Миколи Кулика, муніципальний камерний хор «Київ» під орудою народного артиста України, лауреата Національної премії України імені Т. Г. Шевченка Миколи Гобдича, хор української музики «Відродження» під орудою лауреата премії імені Миколи Лисенка, професора Мстислава Юрченка та ін.). Однак авторці дисертаційного дослідження Тетяні Володимирівні Петришиній вдалося виявити в межах цього етапу і ретельно дослідити недостатньо вивчену авторами музично-теоретичних досліджень й не повною мірою апробовану у

сучасному виконавстві галузь творчості, пов'язану із проявом тенденцій сольного вокального виконавства в духовних концертах доби класицизму, написаних для хорового складу.

Вже у вступі авторка дисертації наголошує на тому, що «духовні концерти українських композиторів доби класицизму цікавлять дослідників і виконавців передусім як твори, написані для хору і такий підхід є абсолютно природним» (с. 19), і доводить висловлену тезу протягом усієї роботи, особливо її першого розділу, у підрозділах якого зроблено критичний огляд наявної наукової літератури. Враховуючи зазначену дослідницьку лакуну, актуальність рецензованої дисертаційної праці не викликає сумнівів, а дослідницький підхід є обґрунтованим унаслідок охоплення творчості кожного з композиторів і формування цілісного, узагальнюючого погляду на розвиток тенденцій сольного вокального виконавства в українській духовній музиці доби класицизму.

У дисертації взято до уваги не лише твори із загальновідомих видань «Дмитро Бортнянський. 35 духовних концертів на 4 голоси» (Санкт-Петербург, 1817-1818 та наступні перевидання), «Максим Березовський. Хорові твори» (Київ, 1989), «Артемій Ведель. Духовні твори» (Київ, 2007), а окрім опублікованих, авторка дослідила нещодавно віднайдені духовні твори, які не увійшли в академічні видання, а деякі з них ще не публікувалися. Це концерти «Не отвержи мене во время старости» Андрія Рачинського, «Воскликните, вся земля: работайте Господеви» і «Услиши, Господи, мой глас» Дмитра Бортнянського, «Господи, возлюбих благолепие дому Твоего» і «Терпя потерпих» Степана Дегтярьова, а також початкова версія концерту «Не отвержи мене во время старости» Максима Березовського. Такий дослідницький підхід доводить обізнаність авторки дисертації у досліджуваному матеріалі та об'єктивізує отримані наукові результати, що є безсумнівно позитивним чинником дисертаційного дослідження.

Наскрізним стрижнем дисертації є спостереження за динамікою еволюційних перетворень у сольних вокальних побудовах духовних концертів кожного з авторів, які представляють український музичний класицизм – Андрія Рачинського, Максима Березовського, Дмитра Бортнянського, Артемія Веделя і Степана Дегтярьова. Вказуючи на с. 40 періодизацію розвитку музичної творчості доби українського класицизму, авторка роботи доводить, що композиторський підхід до тлумачення сольних вокальних побудов змінюється відповідно конкретного етапу, і це підтверджує прояв тенденцій стилістичної неоднорідності цієї доби. Зміст кожного з етапів визначається хронологічними і стилістичними зв'язками із творчістю конкретного автора і відображенням певних тенденцій його композиторської діяльності. Дисертантка переконливо доводить, що в кінцевому результаті ці тенденції позначаються на якості сольних вокальних побудов, які з кожним наступним етапом стають все більш розвиненими і виразними.

Дисертаційне дослідження є чітко структурованим. Перший його розділ «Українська духовна музика доби класицизму: стан вивчення, систематика, жанрова і стильова специфіка» і три його підрозділи за традицією мають реферативний характер, які містять відомості, почерпнуті із наукової літератури. У другому розділі «Сольні вокальні партії у хорових концертах українських композиторів доби класицизму» і трьох його підрозділах представлено результати аналітичних студій авторки щодо обраного матеріалу – хорових духовних концертів доби класицизму. Третій розділ дисертації «Вокальна підготовка і творчі портрети виконавців сольних вокальних партій у хорових концертах доби класицизму» має два центральні підрозділи. У першому з них висвітлено шляхи здобуття майбутніми солістами фахової освіти щодо італійської постановки голосу, яка в другій половині XVIII століття надавалася у спеціально відкритих вокальних класах Придворної співацької капели Санкт-Петербурга, а також надано методичні настанови італійських педагогів сольного співу. У другому підрозділі

викладено матеріал щодо вокально-виконавської діяльності представників доби класицизму – Максима Березовського (за часів перебування в Глухові), Артемія Веделя і Прасковії Ковальнової-Жемчугової.

Кожен розділ завершується висновками, а загальні висновки відповідають сформульованим у вступі завданням дослідження. Список використаних джерел нараховує 136 найменувань. У додатках розміщено главу «Про досконалий спосіб навчання співу» з трактату «Правила гармонічні й мелодичні для навчання усієї музики» одного з викладачів класів сольного співу Придворної співацької капели, відомого італійського композитора Вінченцо Манфредіні у перекладі одного із авторів українських духовних концертів доби класицизму Степана Дегтярьова.

Після ознайомлення зі змістом дисертаційного дослідження виникають питання, спрямовані в бік уточнення і подальшого розгортання наукових ідей його авторки:

1) як відомо, українські автори духовних концертів доби класицизму належали до італійської композиторської школи, що опосередковано, через зв'язки зі світською музикою, позначилося на сольних вокальних побудовах їхніх творів. Чи можна спостерігати вплив на розвиток сольного вокального виконавства тенденцій, характерних для інших національних європейських шкіл?

2) чи можна казати про зародження традицій сольного вокального виконавства протягом попереднього етапу розвитку жанру духовного концерту, відомого як партесний, і про продовження цих традицій у творчості українських композиторів доби класицизму?

Поставлені питання не впливають на високу оцінку дослідження, зробленого на належному фаховому рівні, цілісного за своєю концепцією, цікавого за науковими спостереженнями.

Підсумовуючи, маю зазначити, що рецензована дисертація є завершеною науковою працею, яка характеризується актуальністю теми, новизною матеріалу, детальністю та доказовістю аналізів. Порушень

академічної доброчесності в дисертації не виявлено. Основні положення роботи відображено у достатній кількості публікацій – чотирьох одноосібних статтях в українських фахових виданнях категорії «Б», двох розділах колективної монографії та трьох тезах доповідей на міжнародних наукових конференціях.

Отже, дисертаційне дослідження Тетяни Володимирівни Петришиної «Феномен сольного вокального виконавства в українській хоровій духовній музиці доби класицизму», представлене до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 – Музичне мистецтво, відповідає вимогам, що висуваються до робіт цього рівня відповідно нормативних документів (Постанова Кабінету Міністрів України «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року, № 44, та ін.), а її авторка заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за вказаною спеціальністю.

**Рецензент –
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри хорового та
оперно-симфонічного диригування
ЛНМА імені М. В. Лисенка**

Куриляк І. І.